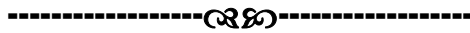

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

๑. ที่มาของโครงการ

เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๒๒ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดศาลบวรราชานุสาวรีย์ของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ราษฎร ๗ ราย ได้น้อมเกล้าฯ ถวายที่ดิน หมู่ที่ ๒ ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จำนวน ๒๖๔ ไร่

"...ประวัติมีว่า...ตอนแรกมีที่ดิน ๒๖๔ ไร่ ที่ผู้ใหญ่บ้านให้ "เพื่อสร้างตำหนัก" ในปี ๒๕๒๐ ที่เชิงเขาหินซ้อนใกล้วัดหินซ้อน ตอนแรกก็ต้องค้นคว้าว่าที่ตรงนั้นคือตรงไหน ก็พยายามสืบถาม ก็ปรากฏว่าพบอยู่ในแผนที่ที่เขาหินซ้อนนั้น (แผนที่ ๑:๕๐,๐๐๐ ระวัง ๕๒๓๖ I, II, ๕๓๓๖ III, IV) เมื่อได้ทีอย่างนั้น ได้คิดมา ๒ ปี พยายามหาบนแผนที่ว่า สถานที่นี้เป็นอย่างไร เสร็จแล้วก็สอบถามดูว่า ลักษณะของพื้นที่เป็นอย่างไร ก็ได้พบบนแผนที่พอดี อยู่มุมบนของระวางของแผนที่ จึงต้องต่อแผนที่ ๔ ระวาง สำหรับให้ได้ทราบที่ สถานที่ตรงนั้นอยู่ตรงไหน แล้วก็เลยถามผู้ที่ให้ที่นั่นนะ ถ้าหากไม่สร้างพระตำหนัก แต่ว่าสร้างเป็นสถานที่ที่จะศึกษาเกี่ยวกับการเกษตรจะเอาไหม เขาก็บอกยินดี ก็เลยเริ่มทำในที่นั้น..."

จวบจนปัจจุบันเป็นระยะเวลา ๓๔ ปี ที่ดำเนินการพัฒนาด้านต่างๆอย่างต่อเนื่อง ทั้งการพัฒนาที่ดิน แหล่งน้ำ และป่าไม้ รวมถึงศึกษาทดลอง วิจัยเพื่อหาแนวทางการพัฒนาที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับภูมิสังคมในพื้นที่ ถูกต้องตามหลักวิชาการ และใช้เทคโนโลยีที่เรียบง่าย ประหยัด เกษตรกรสามารถนำไปดำเนินการเองได้

๒. ผลการดำเนินงาน

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดำเนินงานในลักษณะบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ จำนวน ๑๓ หน่วยงาน โดยกรมพัฒนาที่ดินเป็นหน่วยงานหลักในการบริหารจัดการ ศูนย์ฯทำหน้าที่ศึกษา ทดลอง สาธิต เพื่อค้นหาแนวทางและวิธีการพัฒนาด้านการเกษตรที่เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพภูมิสังคม ซึ่งเป็นต้นแบบเพื่อขยายผลสู่ราษฎรต่อไป ปัจจุบันมีพื้นที่ดำเนินงาน จำนวน ๔๓ หมู่บ้าน ครอบคลุมพื้นที่ ๓ ตำบลของอำเภอพนมสารคาม ประกอบด้วย ตำบลเขาหินซ้อน ตำบลเกาะขนุน และตำบลบ้านช่อง ภายใต้วิสัยทัศน์ "ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ สู่การพัฒนาอาชีพ และสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืนตามวิถีพอเพียง"

ในปี ๒๕๕๖ ได้ดำเนินโครงการ/กิจกรรมด้านต่างๆ ภายใต้กรอบแผนแม่บท ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ และมุ่งสู่วิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้ สรุปผลได้ ดังนี้

๑. ด้านการศึกษา วิจัย ทดสอบด้านการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ

ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งในปี ๒๕๒๒ จวบจนปัจจุบัน ศูนย์ฯได้ทำการศึกษาวิจัยทั้งสิ้น ๑๒๗ เรื่อง ดำเนินการแล้วเสร็จจำนวน ๑๑๖ เรื่อง อยู่ระหว่างดำเนินการจำนวน ๑๑ เรื่อง โดยศูนย์ฯได้ทำการคัดเลือกผลการศึกษาวิจัยที่มีความโดดเด่นและมีความพร้อมที่จะนำไปขยายผลมาจัดทำเป็นหลักสูตรฝึกอบรม จำนวน ๑๓ หลักสูตร

๒. ด้านงานขยายผล

ศูนย์ฯขยายผลความสำเร็จตามแนวพระราชดำริไปสู่เกษตรกรในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ และประชาชนทั่วไป เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นนำไปสู่การพัฒนาทางสังคมต่อไป ประกอบด้วย

๒.๑ การสาธิตพัฒนาอาชีพการเกษตร และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

- ด้านการพัฒนาดิน ดำเนินการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าโดยทำการผลิตกล้าหญ้าแฝกแจกจ่ายเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำจำนวน ๕๐๐๐,๐๐๐ กกล้า สาธิตการผลิตน้ำหมักชีวภาพ ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสดคิดเป็นพื้นที่ ๒,๐๐๐ ไร่ และได้ทำการตรวจวิเคราะห์ดินเพื่อใช้ปุ๋ย

สั่งตัดสำหรับไม้ผล ข้าว และมันสำปะหลังในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ ตลอดจนจัดหน่วยวิเคราะห์ดินเคลื่อนที่ เพื่อให้คำแนะนำในการจัดการดินในพื้นที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนจังหวัดฉะเชิงเทราและจังหวัดสระแก้ว

- ด้านพัฒนาอาชีพการเกษตร ทำการจัดทำแปลงสาธิตการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ในพื้นที่โครงการส่วนพระองค์บางค้อพื้นที่ ๑๑๔ ไร่ และแปลงบ้านธารพุด พื้นที่ ๑๐ ไร่ แปลงต้นแบบการผลิตพืชผสมผสาน ส่งเสริมการปลูกมะนาวในสวนหลังบ้านให้เกษตรกรจำนวน ๒๐๐ ราย ส่งเสริมการปลูกผักและไม้ผลจำนวน ๑๐๐ ครัวเรือน ส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังให้เกษตรกร ๔ กลุ่ม ส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ๑๐๐ ราย

- การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จัดทำแปลงอนุรักษ์พรรณพืชในโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช รวบรวมพันธุ์บัวประดับ

๒.๒ เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในการอนุรักษ์ป่าไม้และสิ่งแวดล้อมตามแนวพระราชดำริ โดยศูนย์ฯ ได้จัดการฝึกอบรม และทำการอนุรักษ์ป่าด้วยกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

จัดกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น อบรมเยาวชนภายใต้ "โครงการเยาวชนไทยรักษ์สิ่งแวดล้อม" จำนวน ๑๐๐ ราย อบรมยุวมัคคุเทศก์ พุทธศาสนิก จำนวน ๓๐ ราย ส่งเสริมการปรับปรุงดินด้วยการใช้ปุ๋ยพืชสดครอบคลุมพื้นที่ ๒,๐๐๐ ไร่ ส่งเสริมการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ในโรงเรียนพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ และปลูกป่าในพื้นที่อนุรักษ์พันธุ์ไม้ป่าของป่าดั้งเดิม และพื้นที่ชุมชนบริเวณเขาวง ละผลิตกล้าไม้ประจำถิ่นที่มีคุณค่า เช่น ยางนา ตะเคียนทอง พะยูง มะค่าโมง เป็นต้น

๒.๓ ส่งเสริมและพัฒนากลุ่มอาชีพ

นอกจากจะศูนย์ฯ ทำหน้าที่สำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพให้แก่ประชาชนในพื้นที่ขยายผลแล้ว ยังมีส่วนในการส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มอาชีพเพื่อช่วยพัฒนาศักยภาพของกลุ่มให้ดียิ่งขึ้นโดยให้การสนับสนุนบ่อน้ำต้นซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการเพาะปลูกจำนวน ๘๐ บ่อ จัดทำแปลงสาธิตการปลูกมันสำปะหลังในระบบน้ำหยดซึ่งเป็นการนำผลการวิจัยมาสาธิตในแปลงเกษตรกรจำนวน ๓ แปลง สนับสนุนกล้าไม้สมุนไพรมอบให้แก่กลุ่มสมุนไพรมอบ ๔๐,๐๐๐ กล้าและอบรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรมอบจำนวน ๒๐ ราย ส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตด้วยการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ให้แก่เกษตรกร ๓๓ ราย ส่งเสริมการทำผลิตภัณฑ์ในครัวเรือนเพื่อลดค่าใช้จ่ายจำนวน ๓ กลุ่ม ๒๐๐ ราย ส่งเสริมให้เกษตรกร ๓๐ ราย ปลูกมันสำปะหลังตัดใบเพื่อเป็นอาหารวัวเนื่องจากช่วยยืดอายุและเพิ่มคุณภาพน้ำนม และพัฒนาแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าวขาวดอกมะลิ ๑๐๕ ในพื้นที่ศูนย์ฯ จำนวน ๑๒ ไร่ เพื่อให้เกษตรกรได้เข้ามาเรียนรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์

๒.๔ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต

ศูนย์ฯตระหนักดีว่าหากประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี ชุมชน และสังคมก็จะพัฒนาขึ้น จึงดำเนินกิจกรรมที่มีส่วนช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นโดยพัฒนาศักยภาพเกษตรกรผู้นำให้เป็นต้นแบบถ่ายทอดไปสู่รายอื่นต่อไป สนับสนุนให้ปลูกสมุนไพรมอบที่สามารถใช้ประโยชน์ในครัวเรือนได้ เช่น ข่า ตะไคร้ ขมิ้น ฟ้าทะลายโจร เป็นต้น รวมถึงการส่งเสริมศิลปาชีพเพื่อใช้เป็นช่องทางในการสร้างรายได้เสริม เช่น การทอผ้า ทอเสื่อ จักสาน

๓. ด้านการประชาสัมพันธ์ และส่งเสริมการมีส่วนร่วม

ศูนย์ฯ ได้ดำเนินการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ ตลอดจนกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่องทั้งในรูปแบบของการเป็นสถานที่ฝึกอบรม ศึกษาดูงาน ประชุมสัมมนา ทั้งยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยมีกิจกรรมประกอบด้วย การจัดนิทรรศการประจำปี ระหว่างวันที่ ๘ -๑๒ สิงหาคม เพื่อเผยแพร่พระอัจฉริยภาพ และนำเสนอผลสำเร็จทางวิชาการเพื่อขยายผลสู่เกษตรกรและประชาชนทั่วไป โดยปี ๒๕๕๖ มีจำนวนผู้เข้าชมงานทั้งสิ้น ๒๓,๕๙๐ คน นิทรรศการดิน น้ำ ลม ไฟ สมดุล สิ่งแวดล้อม ร่วมกับสำนักงาน กปร. ระหว่างวันที่ ๒๐-๒๒ เมษายน ๒๕๕๖ ณ เมืองทองธานี และนิทรรศการ ๔,๓๕๐ การทรงงานเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชน โดยร่วมฝึกอบรมอาชีพระยะสั้นให้แก่ผู้ที่สนใจ ระหว่างวันที่ ๑๓-๒๐ กรกฎาคม ๒๕๕๖ ณ กองบัญชาการกองทัพไทย

๔. งานอื่นๆ สำนักงาน กปร. มีแนวคิดที่จะเพิ่มช่องทางการขยายผลความสำเร็จของศูนย์ฯ จึงร่วมกับศูนย์ฯ จัดโครงการฝึกอบรมเพิ่มเติม ดังนี้

- โครงการขยายผลสำเร็จของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สู่องค์กรปกครองท้องถิ่น จังหวัดปราจีนบุรี มีผู้เข้ารับร่วมประชุมทั้งสิ้น ๑๒๓ คน
- โครงการขยายผลสำเร็จแก่เด็กและเยาวชนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จังหวัดสระแก้ว และจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน ๑๒ โรงเรียน ผู้เข้ารับการอบรมจำนวนทั้งสิ้น ๑๘๒ คน
- โครงการขยายผลองค์ความรู้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริร่วมกับกระทรวงมหาดไทย โดยมีพื้นที่รับผิดชอบ ๑๑ จังหวัดในเขตพื้นที่ภาคกลาง ดำเนินการระหว่างเดือนสิงหาคม ถึงเดือนธันวาคม ๒๕๕๖

๓. ประโยชน์ที่ได้รับ

จากการดำเนินงานศึกษาวิจัย และงานขยายผลอย่างต่อเนื่อง ทำให้สามารถจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ตามแนวพระราชดำริเพื่อเป็นตัวอย่างความสำเร็จได้ ๔ ศูนย์ ศูนย์เรียนรู้เฉพาะด้าน ๘ ศูนย์ โดยศูนย์เรียนรู้จะเป็นตัวอย่างแสดงผลสำเร็จในการดำเนินงานขยายผลที่ชัดเจน นอกจากนี้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริยังทำการรวมกลุ่มเพื่อส่งเสริมอาชีพให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ได้จำนวน ๓๖ กลุ่มอาชีพ ซึ่งผลจากการดำเนินงานของศูนย์ฯ มีส่วนในการช่วยให้ราษฎรในพื้นที่ขยายผลมีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากเดิม ๔๖,๖๕๕.๙๘ บาท (ข้อมูล จปฐ. ปี๒๕๕๓) เป็น ๖๐,๐๐๐ บาทต่อคนต่อปี โดยสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ไปสู่เกษตรกรในพื้นที่กว่า ๑,๐๐๐ ราย มีคณะเข้าถ่ายทอดทำสารคดี จำนวน ๑๖ คณะ โดยผู้มีเข้าศึกษาดูงานและเข้าเยี่ยมชมตลอดปี ๒๕๕๖ จำนวน ๑๑๙,๘๑๙ คน